

УДК 338.48

Потравка Л.О.

доктор економічних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Херсонського державного аграрного університету

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ АГРАРНОЇ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM IN THE CONTEXT OF IMPROVING THE AGRARIAN STRUCTURAL POLICY OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ

Метою статті є визначення місця зеленого туризму в межах покращення аграрної структурної політики, спрямованої на розбудову високоефективного сільського господарства з обов'язковим розвитком допоміжних галузей, які залучають вивільнені у процесі трансформаційних перетворень трудові ресурси та сприятимуть зростанню добробуту сільського населення.

Ключові слова: аграрна структурна політика, трансформація, зелений туризм, трудові ресурси, безробіття, інфраструктура, туристичні послуги.

АННОТАЦИЯ

Целью статьи является определение места зеленого туризма в пределах улучшения аграрной структурной политики, направленной на развитие высокоэффективного сельского хозяйства с обязательным развитием вспомогательных отраслей, которые привлекают высвобожденные в ходе трансформационных преобразований трудовые ресурсы и будут способствовать росту благосостояния сельского населения.

Ключевые слова: аграрная структурная политика, трансформация, зеленый туризм, трудовые ресурсы, безработица, инфраструктура, туристические услуги.

ANNOTATION

The purpose of the article is to determine the place of green tourism within the framework of improving the agrarian structural policy aimed at the development of highly efficient agriculture with the obligatory development of auxiliary industries, which attract the labor resources liberated during transformational transformations and promote the growth of the well-being of the rural population.

Keywords: agrarian structural policy, transformation, green tourism, labor resources, unemployment, infrastructure, tourist services.

Постановка проблеми. Продовження перебігу процесу трансформацій аграрного сектору України в умовах глобалізації має на меті стабілізацію економічного та соціально-політичного середовища шляхом втілення політики стійкого довгострокового розвитку за допомогою формування нової структурної політики аграрного сектору. Формування галузі сільського туризму розглядається як одна з можливостей поглиблення трансформаційних перетворень економіки з метою розбудови сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичні та практичні питання розвитку сільського туризму відображено у наукових працях вітчизняних та зарубіжних учених: В. Васильєва, В. Бирковича, П. Горішевського, В. Гловацької, А. Зінченко, Т. Зінчук, С. Ілляшенко, В. Кифяк, Т. Латиніна, Т. Лужанської, І. Маркіної, І. Прокопи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження сільського туризму було розглянуто переважно більшістю дослідників лише у контексті обмеженого сегменту ринку туристичних послуг, зорієнтованого на внутрішній попит сезонного характеру. Запропоновано визначити розвиток зеленого туризму одним із напрямів структурної політики аграрного сектору економіки.

Мета статті. Визначити принципи, функції галузі зеленого туризму в контексті формування аграрної структурної політики. Визначити впливовість цієї галузі на розбудову сільських територій, орієнтовану на покращення життя сільського населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тенденції розвитку сільського господарства віддзеркалюють екстенсивний тип відтворення. Тому першочергового значення набуває визначення нових шляхів підвищення ефективності аграрного сектору. Продовження перебігу процесу трансформацій аграрного сектору України, спрямованого на розбудову сільських територій, має здійснюватися шляхом втілення політики стійкого довгострокового розвитку за допомогою формування нової структурної політики, спрямованої на розвиток соціально-спрямованих галузей.

Структурна політика аграрного сектору є системою заходів, спрямованих на реорганізацію сільськогосподарських підприємств та розвиток багатокладності на селі. Такий підхід включає лише структурну складність виробничого складника аграрного сектору, спрощує систему взаємозв'язків аграрних елементів та ігнорує потенціальні можливості формування ефективної системи сфери обслуговування як основи розвитку сільських територій.

Вважаємо, що аграрна структурна політика – це система державних заходів, спрямованих на формування оптимальної структури аграрного сектору за рахунок розвитку як основних, так і допоміжних галузей, на розвиток сільських територій, що заснована на принципах цілісності, системності, комплементарності та сталості з метою підвищення якості життя сільського населення [1; 5]. Засади сільського туризму визначаються завданнями Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020».

Слід визначити першочерговість соціальних факторів впливу на перебіг аграрної структурної політики. Стійке збільшення кількості бідного населення та деградації людського потенціалу спонукає до пошуку можливостей розвитку різних напрямів діяльності, у тому числі і сфери обслуговування, яка сприяє залученню трудових ресурсів різного кваліфікаційного рівня.

Необхідним кроком у реалізації аграрної структурної політики є формування провідного виробничо-господарського укладу, пов'язаного з поєднанням виробництва та допоміжних галузей, котрі утворюють системну цілісність, що слід вважати потужним потенціалом зростання та критичною масою якісного перетворення економіки загалом.

Таким чином, формування сталої форми аграрної структурної політики має базуватися на технологічній модернізації шляхом активізації інвестиційної політики в напрямі розбудови сільських територій. Зусилля державних органів мають спрямовуватися на гармонізацію соціальної політики з визначеними пріоритетами розвитку сільського господарства. До інструментів аграрної структурної політики включають важелі впливу на структурні процеси національної економіки загалом та сільського господарства зокрема. Перша група важелів впливу на трансформаційні процеси є доміантою державної структурної політики в більшості розвинених країн. Вона включає підтримку пріоритетних галузей сільського господарства, що має реалізовуватися шляхом галузевих інвестиційних програм, пільгових кредитів, дотацій тощо [3].

Іншим інструментом першої групи важелів є формування фонду економічного розвитку і сприяння малим та середнім підприєм-

ствам у частині використання та впровадження нових технологій національних компаній, а також патентного регулювання і стандартизації вітчизняної продукції. Їх вважають засобом формування сприятливого національного і регіонального середовища, який використовують з метою підвищення конкурентоспроможності національних компаній в умовах глобалізації та лібералізації ринків. До цієї групи входять фінансово-кредитний, валютний та інфраструктурний складники загальної державної політики національного масштабу.

У частині трансформацій аграрного сектору проблематичним є формування механізму розвитку сільських територій. Його формування охоплює дослідження та удосконалення структури аграрної економіки України та визначення важливих факторів її побудови. До них належать природні, економічні, соціальні, історико-політичні та зовнішньоекономічні фактори. Крім цього, нова структура має формуватися на основі народногосподарського, природно-ресурсного, інноваційного потенціалів та потенціалу праці. Визначення факторів та встановлення потенціальних можливостей структури дає змогу сформувати важливі складники механізму трансформацій, які ґрунтуються на принципах цілісності, компліментарності, взаємозалежності та синергії. Ефективна реалізація механізму розвитку сільських територій сприяє формуванню нової структури аграрного сектору, спрямованої на зростання добробуту сільського населення.

Обрання перспективних напрямів розвитку сільських територій полягає у розбудові допоміжних галузей аграрного сектору з максимальним використанням вільних трудових ресурсів. У цьому контексті потенціал праці є

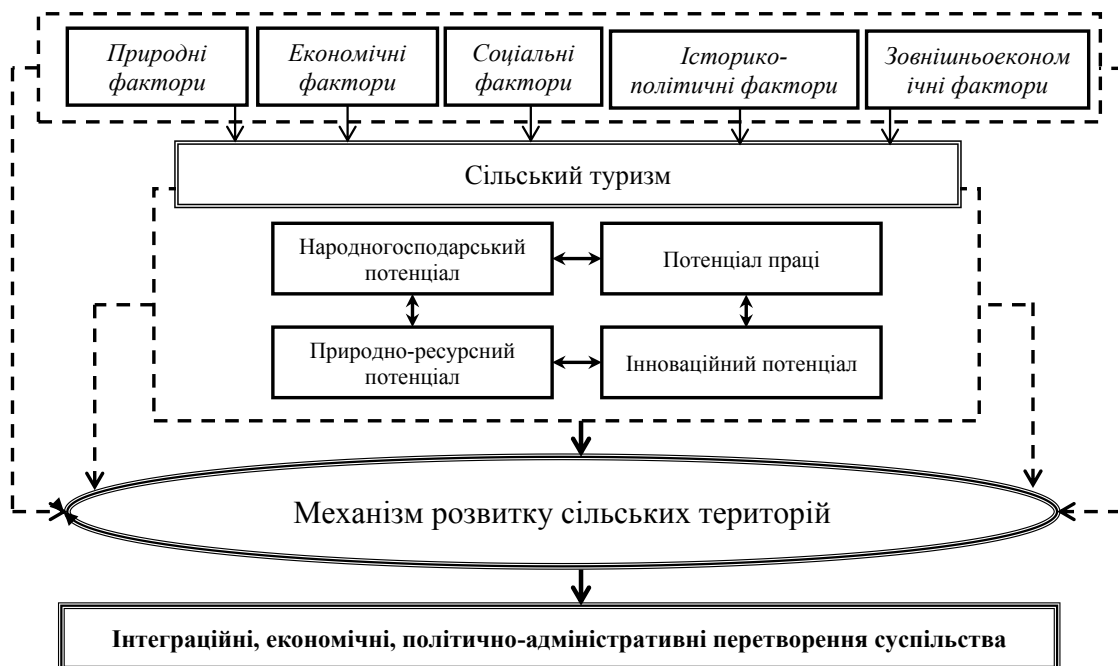

Рис. 1. Механізм розвитку сільських територій

найбільш значущим фактором розвитку сільського туризму, що зумовлюється високим рівнем безробіття у сільській місцевості, низьким рівнем кваліфікації працівників сільського господарства та необхідністю пошуку джерел зростання доходів домогосподарств.

Подолання бідності сільського населення є головним пріоритетним завданням державної політики загалом. Ця проблема має велике значення та повинна вирішуватися шляхом створення можливостей реалізації

намірів сільського населення щодо ведення власної справи, що актуалізує розвиток сільського туризму. У цьому контексті розвиток сільського туризму є важливим напрямом трансформації аграрного сектору південного регіону. Ризики ведення агробізнесу у цьому регіоні зумовлені особливостями кліматичних умов, що унеможлиблює довгострокове прогнозування зростання зайнятості на селі та є причиною скорочення чисельності сезонних працівників в окремі роки.

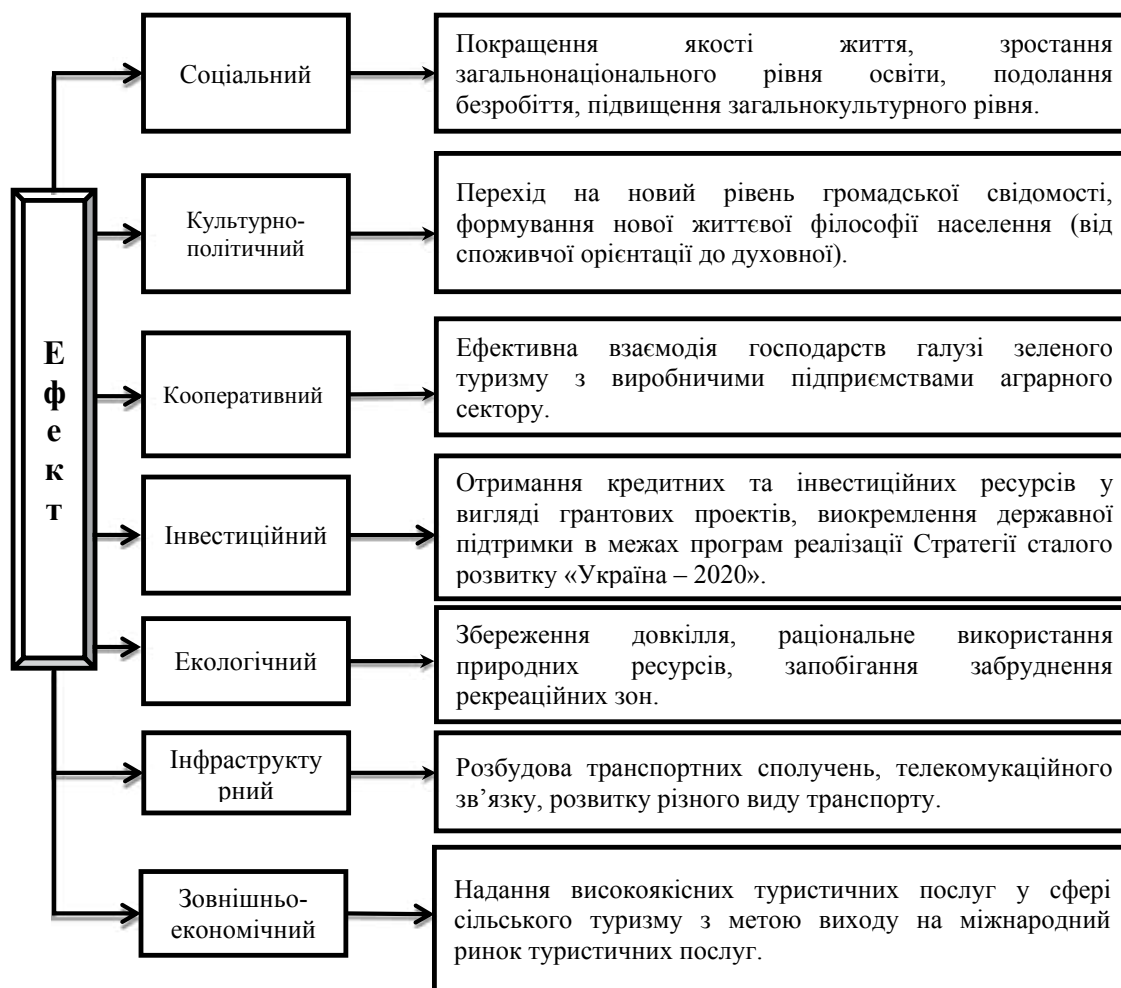

Рис. 2. Природа ефекту розвитку сільського туризму

Таблиця 1

Функції сільського туризму

№ з/п	Функції	Зміст функцій
1.	Відтворювальна	Ефективне використання різних видів природних ресурсів з можливостями до відтворення
2.	Економічна	Сприяє розвитку ефективної структури аграрного сектору із перевагою допоміжних галузей
3.	Інтеграційна	Дає можливість економічній системі адаптуватися до умов зовнішньоекономічного простору та стати елементом міжнародного ринку туристичних послуг
4.	Екологічна	Сприяє сталому розвитку економіки України
5.	Соціальна	Розвиток соціальної сфери на селі сприяє підвищенню якості життя сільського населення
6.	Культурна	Формування нової системи мислення суспільства
7.	Світоглядна	Нова філософія громадського суспільства

Специфіка сільського туризму дає змогу виокремити низку переваг, які слід поділити на блок соціально-економічного розвитку сільських територій, що полягатиме у збільшенні кількості робочих місць та джерел доходів домогосподарств у сільській місцевості за рахунок стимулювання розвитку діяльності сфери обслуговування в сільській місцевості (туристичні послуги щодо побутового обслуговування, розваг та організації дозвілля) [2].

Інфраструктурний блок переваг сільського туризму містить розбудову сільської інфраструктури та комунального облаштування сільських територій. Блок культурно-інтелектуального розвитку формується зі створення засад стійкої громадської думки про збереження навколишнього середовища, принципу раціонального природокористування, поширення екологічно орієнтованого способу життя серед населення, підвищення культурно-освітнього рівня сільського населення.

Висновки. Рекомендації до реалізації аграрної структурної політики у напрямі розвитку сільського туризму може реалізовуватися у вигляді стратегії поглиблення спеціалізації допоміжних галузей сільського господарства на регіональному рівні. З метою реалізації такої стратегії мають застосовуватися фінансові заходи щодо зміцнення матеріально-технічної бази осередків сільського туризму та підвищення конкурентоспроможності туристичних послуг для того, щоб забезпечити конкурентні

переваги на основі об'єктивних та суб'єктивних факторів. Таким чином можуть бути залучені фінансові ресурси як домогосподарств, так і сільських громад. Реалізація окреслених завдань вимагає стимуляції інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств сільського туризму, що повинна реалізовуватися через надання гарантій законності ведення цього виду бізнесу, захищеності прав приватних інвесторів та банківських установ, які виявляють бажання взяти участь у кредитуванні цієї галузі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гражевська Н.І. Еволюція сучасних економічних систем: навч. посіб. К.: Знання, 2011. – 286 с.
2. Биркович В. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. 2011. № 1 (6). – С. 138–143.
3. Потравка Л.О. Напрями покращення структурної політики сільського господарства України // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6. – С. 171–175.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів Програми розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року від 30 грудня 2015 р. № 1437.
5. Лупенко Ю.О., Кропивко М.Ф., Ксенофонтов М.М. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року. За ред. Ю. О. Лупенка. К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.